

Vägen till omställning?

Genusanalys av energi- och miljöpolitik
1971-1991

Jonas Anshelm, Martin Hultman & Ann-Sofie Kall
Tema Teknik och Social förändring, Linköpings universitet

Varför är 1970 och 80-talens energi- och miljöpolitik viktig att förstå för oss idag?

- Dagens entusiasm inför och krav på omställning kan förankras i historisk praktik. Vad fungerade/fungerade inte?
- Miljörörelserna var mkt starka (Fler medlemmar, hörs i debatten, syns i massmedia)
- Politiken förändrades (Miljöpartiet in i riksdagen, C+V+S förflyttar sina positioner närmare miljörörelsen)
- Konkreta omställningsprojekt/organisationer startades (WELGAS, Solbyn, KRAV, SERO, Det Naturliga Steget)

Varför ett genusperspektiv på energipolitik?

- Genusteoretiska perspektiv som ett verktyg för att analysera energipolitik
- Vissa åsikter och vissas åsikter ses som mer normativa
- Det får inte bli en fråga om politik är en vanligt förekommande framförd åsikt
- Perspektiv och åsikter som kan kopplas till femininet och maskulinitet värderas på olika sätt
  - Energislag
  - Energitekniker
- Viss typ av kunskap och erfarenhet värderas högre

Ett sätt att se vad som inkluderas och vad som exkluderas

- Vem värnar, vem belastar och vem påverkas? Hur och av vilka produceras kunskapen? Vilka problem, frågor och lösningar formuleras? Vilka har makten att få sina perspektiv hörda?
- Det har t ex. betydelse om energi ses som en industrifråga, näringslivsfråga samhällsbyggnadsfråga eller en miljöfråga.

Syfte och frågeställningar

- Det övergripande syftet med det här projektet är att, med utgångspunkt i Birgitta Hambræus och Birgitta Dahls politiska aktiviteter inom svensk energi- och miljöpolitik under 70- och 80-talet, analysera den politiska praktikens möjligheter och begränsningar.
  - Hur byggde dessa kvinnor nätverk och hur bedrev de politik?
  - Vilket motstånd möttes de av och vilka strategier hade de för att hantera sådant?
  - Hur kan energi- och miljöpolitik förstås med hjälp av redskap från den genusteoretiska och feministiska forskningen?
- Projektet är tidsmässigt avgränsat till 1971-1991

Kvalitative Intervjuer

Arkivmaterial

Le Folle 5-2

Kära Birgitta!

Tack för brev med så många intressanta frågor att jag nog måste nämt att besvara dem tills det kommer hem en av reseresterna från Japan.

Jag bifogar här från Gravel. Det är viktigt att lämna förbättringar till samhällets fin värdnad.

Hon vill gärna se en samställning av alla materialiseringsplaner, eller relevanta delar av den. Det skulle kunna ställningarna om hon kan hjälpa till att se till att utvärdera dessa på ett bra sätt. För Birgitta det betyder det att du ska sammanfatta med Mats och så. Rolf Norder i deras kamp mot kärnan.

Tack för dina utmärkta meddelanden och för ditt till!

Hanna

Indikatorer i energi-planerna

1978

De fyra utgångspunkterna

- 1) Energpolitiken ska utformas så att tillgången på energi tryggas. Vi måste undvika att energitillgången blir en faktiskt som begränsar den produktion som är nödvändig för att förverkliga målen om förhöjd välfärd och full sysselsättning i vårt land.
- 2) Energpolitiken måste underordnas högt ställda krav på säkerhet och hänsyn till vår miljö och människors hälsa.
- 3) Sveriges energipolitik bör utformas som ett led i en internationell energihushållning.
- 4) Energpolitiken bör inriktas på att skapa handlingsfrihet vid val av olika energiförsörjningssystem i framtida beslutssituationer. Detta bör ske mot bakgrund av hotet om stigande oljepriser och knapphet på olja.

Långsiktig planering = handlingsfrihet

- Skärpt kärnkraft
- Energiforskning = utveckling av energiteknik
- En byggd elkraft-forsknings
- En byggd värme-forsknings

000559
ANKOM
14 NOV 1978
Besv.....

AKTIEBOLAGET SVENSKA ORD

RENTENHUS GATA 10 • 114 15 STOCKHOLM
TELEFON 40 20 00 • FÖRTÄLLNING 40 20 00 • BANKGIRÅD 40 20 00
Hans Almqvist • VIKTOR KILBOM • PER-ÅKE LARSSON • TAGE JONSSON • FRANK STRÖMBERG • PER-ÅKE LARSSON
Mona Hult • KAPTEJNSGATAN 7 • 114 15 STOCKHOLM • TELEFON 40 20 00

Olof Palme
Turmedagsgatan 18
102 21 Vällingby

Stockholm den 27 oktober 1978

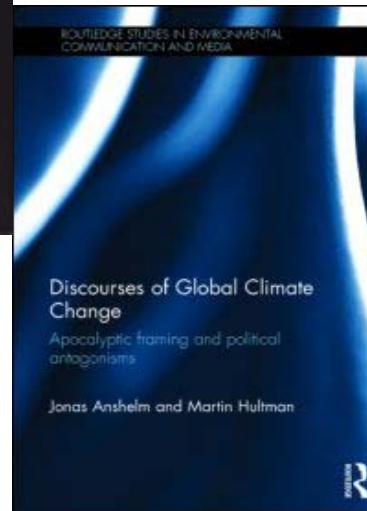
Hej, Olof!

Detta är ett personligt brev och kanske dant. Men jag har tänkt väldigt mycket senare år på hur samhället är konstruerat och försökt läsa så mycket jag har orkat om de olika möjligheter som finns att bota den svåra sjukdom som tycks härja mänskligheten. Inte för att jag har lyckats utfundera några nyheter, men min djupa tankar har plockat ihop en påse åsikter, som på något sätt utgör en livsåskådning.

Jag vet att du naturligtvis hyser många åsikter, som är helt andra än den som jag har i min lilla påse, men jag har i alla fall den övertygelsen att en del av dem är ungefär desamma. (När det gäller t.ex. kärnkraften har vi uppenbarligen olika syn, men det bör inte hindra att man skulle kunna språka med varandra.)

Jag har nu kommit på en idé, som endast i fråga om sitt format skiljer sig från andra liknande, nämligen den att man borde prova framtiden nu. Min tanke var att försöka skriva en pamflett i saken och söka hjälp hos en massa sakförståndiga personer och grupper vad det gäller de tekniska detaljerna. Men så

Vår tidigare forskning om svensk energi- och miljöpolitik

”När frågan blir politiskt het
tas den över av män”

Birgitta Hambraeus

”Energiområdet på 1980-
talet var ett sällsynt utpräglat
machosystem i kvadrat”

Birgitta Dahl

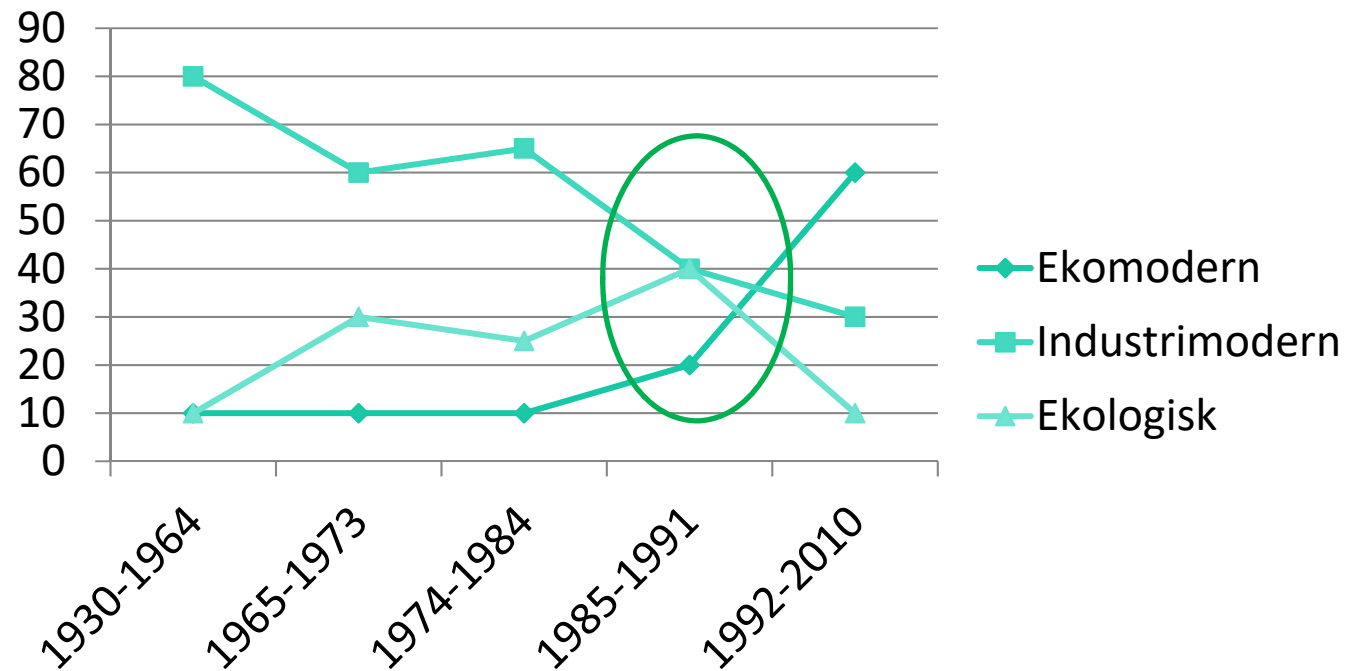
Resultat

- Genus spelar stor roll inom energipolitiken, både i form av ojämlik representation mellan män och kvinnor samt att olika femininiteter och maskuliniteter har stor påverkan gällande vilka energitekniker och energikällor som uppmuntras eller avfärdas.
- Uttalat feministiska politiker har gjort betydelsefulla inbrytningar på det starkt manligt dominerade och maskulint kodade energiområdet
- Startpunkten skedde i början av 1970-talet
- Hambræus (1972) och Dahl (från början av 1980-talet) drev båda en politik för en omställning av energisystemet.
- Två olika sätt att bedriva energipolitik

Två typer av energipolitik

- 1972-1980
  - Hambraeus central
  - Förnybara energikällor
  - Kärnkraftsmotstånd
  - Ekofeminism/särartsfeminism
  - Nolltillväxt
  - Omedelbar nedmontering av högenergisamhället för ett lågenergisamhälle
  - Civilsamhälle och aktivism
- 1982-1990
  - Dahl central
  - Förnybara energikällor
  - Kärnkraftsmotstånd
  - Jämställdhetsfeminism
  - Ekologiskt villkorad tillväxt
  - Gradvis omställning, byta teknik utan att byta samhälle
  - inomparlamentarisk förändring

Varför 1971-1991? Förändringar i svensk energi- och miljöpolitik

Publikationer

- *Populärvetenskaplig bok på svenska:*
  - Hultman, Kall & Anshelm (kommande) *Att ställa frågan. Att våga omställning. Birgitta Hambraeus och Birgitta Dahl med svensk energi- och miljöpolitik 1971-1991*
- *Hambraeus och Dahls politiska praktik*
  - Kall, Ann-Sofie & Anshelm, Jonas (kommande)
  - Kall, Ann-Sofie (kommande) Changing contexts. The breakthrough of nuclear resistance in the Swedish Parliament
  - Kall, Ann-Sofie, Rebecca Ford & Lea Schick ”The Power of Stories” (kommande) i Laura Watts et al. (red.) *Energy Worlds*
- *Genusteoretisk analys utifrån energi och miljö*
  - Hultman & Pulé (2018), *Ecological Masculinities*. Routledge: London
  - Hultman, (2017) “Exploring industrial, ecomodern, and ecological masculinities” in *Routledge Handbook of Gender and Environment* Edited by Sherilyn MacGregor, Routledge: London
  - Hultman, (2017) “Industrial-, Ecological-, and Ecomodern Masculinity. Conceptualising forms of masculinities in the environmental field” in *Understanding Climate Change through Gender Relations*, Edited by Susan Buckingham and Virginie le Masson, Routledge: London
  - Hultman, and Anshelm, (2017) “Masculinities of climate change. Exploring examples of industrial, ecomodern and ecological masculinities in the age of Anthropocene” in *Climate Change and Gender in Rich Countries*, edited by Marjorie Cohen, Routledge: London *Svensk energipolitik*
  - Hultman, (2016) Gröna män? Konceptualisering av industrimodern, ekomodern och ekologisk maskulinitet, i *Kulturella Perspektiv* vol. 1, Special Issue Environmental Humanities ed. Christer Nordlund s.28-39
  - Hultman, & Kall, (2016), Genus och miljö - en fruktbar symbios. Introduktion till specialnummer om genus och miljö, Tidskrift för Genusvetenskap, Vol 37, Nr 1

- Hultman, (2015) "The Making of an Environmental Hero: A History of Ecomodern Masculinity, Fuel Cells and Arnold Schwarzenegger" in *Gender and the Environment*, edited by Susan Buckingham Routledge: London
- *Svensk energipolitik*
  - Anshelm, and Haikola (2016) "Power production and environmental opinions—Environmentally motivated resistance to wind power in Sweden." *Renewable and Sustainable Energy Reviews* 57: 1545-155

www.liu.se